

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Шкода М.С. к.е.н., доцент, Лубко Р.В. магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація. У статті аналізується поняття "інноваційна політика" та проблеми її реалізації на території України. Конкретизовано мету, об'єкт, прогнозування, формування, етапи розробки та проблеми реалізації інноваційної політики підприємств.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційна політика, формування інноваційної політики, прогнозування, планування, реалізація інноваційної політики, проблеми реалізації, підприємства України.

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Шкода М.С. к.э.н., доцент, Лубко Р.В. магистр

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Аннотация. В статье анализируется понятие "инновационная политика" и проблемы ее реализации на территории Украины. Конкретизированы цели, объект, прогнозирования, формирования, этапы разработки и проблемы реализации инновационной политики предприятий.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационная политика, формирование инновационной политики, прогнозирования, планирования, реализация инновационной политики, проблемы реализации, предприятия Украины.

FORMATION OF INNOVATION POLICY ENTERPRISE

M. Shkoda, R. Lubko

Kyiv National University of Technology and Design

Abstract. The article analyzes the concept of "innovation policy" and problems of its realization in Ukraine. Concretized purpose, object, prediction forming stages of development and implementation of innovative policy problems enterprises.

Keywords: innovation, innovation, innovation policy, innovation policy formation, forecasting, planning and implementation of innovation policy implementation issues, enterprises of Ukraine.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інноваційна діяльність промислових підприємств вже давно стала головною умовою їх конкурентоспроможності та вимагає системного управління.

У ХХІ столітті у конкурентній боротьбі виграють ті підприємства, які є інноваційно активними. Якщо ж підприємство не є лідером галузі, саме інноваційна активність стає запорукою збереження його на ринку чи навіть виживання. Це підтвердила і глобальна економічна криза 2007—2009 років. У цей період більш стійко розвивались ті підприємства та галузі, які активно використовували та впроваджували інноваційні технології. Це відбувалось за рахунок того, що витрати на НТДКР навіть в умовах кризи не зменшувались, а стали фактично "захищеними".

Сучасні інноваційно-активні підприємства - це підприємства, які витрачають на інновації значні фінансові ресурси, одночасно реалізують ряд інноваційних проектів, постійно нарощують кадровий потенціал інноваційної діяльності.

Однак інноваційний розвиток не став однією з головних ознак зростання українських підприємств. Певні позитивні тенденції тимчасово спостерігалися, але

швидко змінювалися протилежними. Тобто інноваційні процеси на українських підприємствах є нестійкими та позбавлені чітких довгострокових стимулів.

Виходячи з цього, виникає необхідність проаналізувати показники та спрямування інноваційної політики підприємств України і з'ясувати, чому стримується розвиток інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, та відшукати шляхи вирішення проблем.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у теорію і практику регулювання інноваційного розвитку здійснили такі науковці-економісти як: Г. Андрощук [1], А. Гальчинський [5], С. Ілляшенко [8], А. Костюк [9], В. Нижник [11] та ін. Більш системні завдання постають при дослідженні інновацій як основи формування національних інноваційних систем, на чому наголошено в роботі [4]. Загалом інноваційна активність підприємства є результатом розвитку формування зваженої державної інноваційної політики, і ефективного функціонування системи освіти [6], і розвитку бізнес-середовища та підприємницької ініціативи.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, їхнє наукове та практичне значення, низка питань стосовно політики інноваційної діяльності підприємства вимагає уточнення та формування нових підходів. Проведені дослідження недостатньо висвітлюють послідовність та складові формування інноваційної політики підприємства, що обумовило завдання даної статті.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка досягнутого рівня впровадження інновацій у підприємствах України, визначення сутності інноваційної політики підприємства та розробка механізму її формування, обґрунтування чинників, що стримують та сприяють інноваційному розвитку підприємств.

Основні результати дослідження. Інноваційна політика є частиною загальної політики підприємства, яка регламентує взаємодію науково-технічної, маркетингової, виробничої, соціальної, організаційної та економічної діяльності в процесі реалізації нововведень.

Інноваційна політика свідчить про ставлення керівництва до інноваційної діяльності підприємства, визначає її цілі, напрями, функції та організаційні форми. Вона втілена у відповідних планах і програмах: стратегічних, тактичних та поточних.

На нашу думку, інноваційну політику підприємства можна визначити як складову загальної стратегії підприємства, що визначає цілі, принципи та завдання реалізації обґрунтованих інновацій у підприємстві з метою забезпечення підвищення його конкурентоспроможності та раціонального використання наявного економічного потенціалу.

Інноваційна політика підприємства повинна враховувати особливості тієї галузі, до якої вона належить. Належність до певної галузі значною мірою впливає на можливості стратегічного вибору, обумовленого як рівнем конкурентоспроможності продукції на світовому ринку, так і конкурентними позиціями підприємства на внутрішньому ринку.

Аналіз рівня інноваційної активності підприємств України демонструє доволі низький її рівень (табл. 1).

Представлені дані дозволяють виокремити такі основні тенденції:

1. Інноваційно активними у національній економіці залишається дуже невелика кількість підприємств, не зважаючи на позитивну динаміку в окремі роки. Так, за досліджуваний період частка інноваційно-активних підприємств складала в середньому

13%. Для порівняння у США, Японії, Німеччині й Франції частка інноваційних підприємств становить 70—80% від їх загальної кількості [1]. Низький рівень поточної інноваційної активності підприємств визначає низьку конкурентоспроможність в найближчу перспективу.

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України за 2010—2015 рр.

Роки	Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, од.	У т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі, од.	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, од.	З них нові види техніки, од.	Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	1217	458	3136	966	1,4

Джерело: узагальнено автором на основі [8]

2. Змістовні характеристики інноваційної діяльності не відповідають потребам сучасного етапу розвитку підприємства. Українські підприємства потребують активного впровадження нових технологій, особливо матеріало- та енергозберігаючих. Однак представлені в таблиці 1 дані свідчать про те, що необхідних системних змін не відбувається, оскільки кількість впроваджених нових технологічних процесів зменшується, навіть за досліджуваний період, а основним видом інноваційної діяльності залишається випуск інноваційної продукції, обсяг якої також є нестійким. Має місце скорочення кількості підприємств, що займалися впровадженням нововведень на промислових підприємствах протягом 2010—2015 рр. Зокрема у 2015 р. промисловими підприємствами України було освоєно виробництво 3136 видів нової продукції, що майже в 1,5 рази більше ніж у 2010 р., коли було створено 2408 видів інноваційної продукції.

3. Результативність інноваційної діяльності залишається низькою. Основним результатом інноваційної діяльності можна розглядати обсяг інноваційної продукції, яка реалізується підприємством. Зважаючи на представлені показники можна наголосити на погіршенні ситуації. Так, частка реалізованої інноваційної продукції за досліджуваний

період була дуже низького рівня (3,4—3,8%), однак знизилась ще більше до рівня 1,4%. Все це свідчить про необхідність чіткої ідентифікації причин такого стану речей та визначення необхідних заходів, які дозволять змінити негативні тенденції у розвитку інноваційної діяльності українських підприємств. У контексті представлених показників необхідним є таке співвідношення: активізація процесів впровадження сучасних технологічних процесів, особливо, ресурсозберігаючих технологій, повинна стати основою нарощування обсягу випуску інноваційної продукції, а зростання доходів від її реалізації складе фінансову основу для активізації інноваційної діяльності у всіх формах та видах. Важливість інноваційної діяльності не потребує аргументації, однак її низька активність свідчить про наявність суттєвих перешкод, які можна вважати загальними для переважної більшості управлінських підприємств. "Інноваційна діяльність є наслідком пошуку більш прибуткових сфер вкладення капіталу за умов падіння середньої норми прибутку. В умовах розриву виробничого та фінансового капіталів і недостатності останнього механізм ринкового стимулювання інновацій не спрацьовує. Інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності. Оцінка вартості інтелектуальних благ відбувається на деформованому ринку, відокремлено від потенційного економічного ефекту впровадження інновацій. Це не стимулює вдосконалення виробництва інтелектуального продукту — основи інновацій. У таблиці 2 наведено основні фактори, що стримують розвиток інноваційної діяльності підприємств" [6].

Таблиця 2

Фактори, що перешкоджають реалізації інновацій на вітчизняних підприємствах за 2010—2015 рр.

Фактор	Частка підприємств, %
Нестача власних коштів	83,0
Недостатня фінансова підтримка держави	56,6
Великі витрати на нововведення	55,9
Високий економічний ризик	38,9
Недосконалість законодавчої бази	37,0
Тривалий термін окупності нововведень	34,6
Відсутність коштів у замовників	31,7
Нестача інформації про нові технології	19,5
Відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та НО	18,5
Нестача інф-ї про ринки збуту	18,3
Відсутність кваліфікованого персоналу	17,2
Відсутність попиту на продукцію	16,0
Несприятливість підприємства до нововведень	14,5

Джерело: узагальнено автором на основі [8]

За даними таблиці 2, основні фактори, які стримують реалізацію інноваційної політики на підприємствах, насамперед, мають фінансову основу, а саме: нестача

власних коштів (83,0% обстежених підприємств). Майже однаковою мірою заважали впроваджувати передові промислові технології такі чинники, як великі витрати на нововведення (55,9 %), недостатня фінансова підтримка держави (56,6 %), високий економічний ризик (38,9 %), тривалий термін окупності нововведень (34,6 %). Крім того, розвиток інноваційної діяльності стримували недосконалість законодавчої бази (37,7 %), відсутність попиту на продукцію (16 %) та кваліфікованого персоналу (17,2 %).

Оскільки фінансові обмеження є найвагомішими зупинимось на дослідженні фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств в Україні (табл. 3). Загальна сума витрат є нестійкою, характеризується суттєвими коливаннями за обсягами та суттєво залежить від циклічності економічного розвитку. Важливим фактором для аналізу інноваційної діяльності є визначення джерел фінансування, залученого на інноваційні цілі підприємств України. Аналізуючи динаміку інвестицій в інновації (табл. 3), слід відмітити, що у 2010—2015 рр. простежуються перепади, коли витрати досягли найвищого показника — 14333,9 млн грн. у 2011 році до 7695 млн грн. — у 2014 р. Так, у 2015 р. обсяг фінансування інноваційної діяльності різко збільшується до 13813,7 млн грн, однак якщо взяти цей показник з розрахунку на одне підприємство, то суми залишаються неадекватними потребам. Ще одна негативна тенденція стосується структури джерел. Представлені дані свідчать, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємств є власні кошти. Так, за 2015 рік їх частка склала 97,2% від загальної суми витрат. Державні кошти складають лише 0,4% від загальної суми, 0,42% — кошти інвесторів, і майже 2% — інші джерела фінансування. З цього випливає, що держава відіграє найменшу роль в підтримці інноваційної діяльності України, і це є основною проблемою реалізації інноваційної політики на вітчизняних підприємствах. Низьким залишається рівень інвестиційної привабливості інноваційного сектора і для зовнішніх інвесторів.

Таблиця 3

Джерела фінансування інноваційної діяльності України за 2010—2015 рр.

Роки	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за рахунок коштів, млн. грн.							
		власні х	частка %	держ. бюджет у	частка %	іноземні інвесторів	частка %	інші джерела	частка %
2010	8045,5	4775,2	59,35	87,0	1,08	2411,4	29,97	771,9	9,59
2011	14333,9	7586,5	52,92	149,2	1,04	56,9	0,40	6542,2	45,64
2012	11480,6	7335,9	63,90	224,3	1,95	994,8	8,67	2925,6	25,48
2013	9562,6	6973,4	72,92	24,7	0,26	1253,8	13,11	1311,3	13,71
2014	7695,9	6540,3	84,98	344,1	4,47	138,7	1,80	672,8	8,74
2015	13813,7	13427	97,20	55,1	0,40	58,6	0,42	273,0	1,98

Джерело: узагальнено автором на основі [8]

Отже, тенденції інноваційної діяльності останніх років засвідчують про наявність значних проблем та низький рівень розвитку інноваційної діяльності в Україні, що, в свою чергу, негативно відображається на конкурентоздатності продукції та розвитку економіки в цілому. Серед основних проблем, які стримують інноваційну діяльність в Україні, можна виділити декілька.

По-перше — мінімальна підтримка держави, яка проявляється і в зменшенні державних витрат на інноваційний сектор та науку, в збереженні складного нормативного середовища, у відсутності змістовної інноваційної політики. На сьогоднішній день в Україні діє 14 законів, понад 50 підзаконних актів, виданих Кабінетом Міністрів України, а також понад 100 правових актів відомчого характеру, які регулюють питання інноваційної діяльності підприємств. Разом з тим, більшість державної фінансової підтримки та податкового стимулювання, передбаченого цими актами, не можуть бути застосовані в повному обсязі [4] кількість створених нормативно-правових і законодавчих актів не змінили ситуацію відносно системного підходу та єдиної інноваційної політики в Україні.

По-друге, обмежені фінансові можливості українських підприємств, які не дозволяють купувати сучасне обладнання для виробництва, фінансувати продуктивні інновації та власні наукові дослідження. На цей момент, за статистичними даними 2015 року, держава виділяє менше 1% коштів на підтримку інноваційної політики підприємств України (згідно з висновками авторів статті до таблиці 3). Розвиток інноваційної діяльності буде відбуватись тільки в тому випадку, коли будуть мобілізовані всі джерела фінансів.

По-третє, деградація ресурсної бази як матеріально-технологічної бази, так і кадрового потенціалу. Вікова структура і обладнання, і науково-технічного персоналу зумовлюють зниження результативності заводської науки, яка на підприємствах у розвинених країнах є основним драйвером корпоративних інновацій. Реалізація резервів інноваційної активності потребує заміни застарілого обладнання, введення нових технологій, підготовки кадрів. Реалізація проектів з модернізації виробництва потребує чіткого уявлення про стан підприємства та ринку в цілому, фінансової та маркетингової організації інноваційної діяльності. З цього випливає ще одна проблема, що гальмує розвиток інноваційної діяльності, а саме: недостатнє інформаційне забезпечення, не чітка організація збереження накопиченої інформації, способи її "подання та методи перетворень, методики кодування та пошуку інформації.

Разом з тим, правильні управлінські рішення та відповідні висновки можна зробити лише на основі обстежень за принципом суцільного безперервного обліку. Тому при розробці інформаційного забезпечення, потрібно враховувати систему показників для визначення економічної ефективності інновацій, показники бізнес-планів та внутрішні інформаційні потреби [7].

Висновки та пропозиції. У результаті проведеного дослідження виділено ряд факторів, що стримують реалізацію інноваційної політики на підприємствах України. Серед основних проблем виділяється: відсутність державної підтримки, потреба у безперервному вдосконаленні нових технологій, зношеність обладнання та застаріла матеріально-технічна база, дефіцит фінансових ресурсів, недосконалість і недостатність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств і відсутність чіткої методології формування облікової інформації. Усе це перешкоджає ефективному

управлінню інноваційними процесами. Для вирішення визначених проблем необхідно, перш за все, створити привабливий інвестиційний клімат та запровадити дієві механізми і стимули для підвищення зацікавленості у впровадженні нововведень саме на рівні підприємства, а саме:

1) забезпечити удосконалення податкового законодавства в контексті сприяння інноваційній діяльності господарюючих суб'єктів;

2) збільшувати обсяги державного фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок за визначеними пріоритетними напрямками;

3) надавати приміщення для розробки досліджень і подальшої реалізації інновацій у вищих навчальних закладах та на підприємствах за принципами бізнес-інкубаторів;

4) активізувати мотиваційні важелі інноваційної діяльності для національного та іноземного інвестора;

5) створити умови для розвитку інфраструктури, що здійснювала б фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів.

Зазначені заходи дадуть змогу задіяти всі необхідні механізми та стимули для покращення стану інноваційної політики підприємств і вирішити проблеми її реалізації на підприємствах України.

Література: 1. Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андрощук // Інтелектуальна власність. — 2000. — №12. — С.23—28. 2. Божидарнік Т. В. Світовий досвід створення інноваційної інфраструктури / Т. В. Божидарнік, Н. В. Божидарнік // Економічний форум : наук. журн. — Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. — № 2. — С. 54—61. 3. Войнаренко М. П. Кластери в інституційній економіці : монографія / М. П. Войнаренко. — Хмельницький : ХНУ, 2011. — 502 с. 4. Гаврилко П. П. Фактори інноваційного розвитку промисловості / П. П. Гаврилко, А. В. Колодійчук, В. М. Черторижський // Науковий вісник НЛТУ. — Вип. 21.11 — Львів, 2011. — С. 201—205. 5. Гальчинский А. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины : [Текст] / А. Гальчинский, С. Левочкин // Экономика Украины. — 2004. — № 6. — С. 4—11. 6. Городиський Т. І. Інноваційний потенціал: фактори впливу / Т. І. Городиський // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. — Львів: РВВ НЛТУ України, 2007. — Вип. 17.2. — С. 276—284. 7. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012—2016 роки: Постанова Кабінету Міністрів України 17.05.2012 № 397 : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 8. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник / С. М. Ілляшенко ; 2-ге вид., перероб. і доп. — Суми : ВТД "Університетська книга"; К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. — 324 с. 9. Костюк А. К. Інноваційний розвиток підприємств: економічні умови, проблеми та перспективи / А. К. Костюк, К. О. Бояринова // Актуальні проблеми економіки та управління. — 2011. — Вип. 5. — С. 30—33. 10. Менеджмент: теорія і практика : навч. посібн. / А. А. Мазаракі, Г. Є. Мошек, Л. А. Гомба, І. К. Погодаєв, Ю. В. Поканевич, А. В. Семенчук; за заг. ред. канд. екон. наук, проф. Г. Є. Мошека. — К. : Атака, 2007. — 584 с. 11. Механізми підвищення конкурентного потенціалу промислових підприємств : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника, канд. екон. наук, доц. М. В. Ніколайчука. — Хмельницький : ХНУ, 2013. — 347 с. 12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukr&>

stat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/ 2002.html 13. Полозова Т. В. Сутність організаційно–економічного механізму функціонування підприємств промисловості / Т. В. Полозова, Ю. В. Овсяченко // Вісник МСУ = Vesntnik VSU . – (Економічні науки). – Том VIII. – 2005. – №1–2. – С. 63–65. 14. Супрун О. М. Господарський механізм у розвитку та регулюванні економіки / О.М. Супрун // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 1. – С. 122–124. 15. Шкода М.С. Особливості державного стимулювання інноваційних процесів в країні / М. С. Шкода // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. -- №7. – С. 52-55. 16. Шкода М.С. Теоретичний аналіз трактування поняття «проект розвитку» / М. С. Шкода // Економіка. — 2012. — № 623-626. — С. 158–161. 17. Щербак В. Г. Управління торговою маркою в механізмі товарної інноваційної політики підприємства : монографія / В. Г. Щербак, О. М. Бихова, Г. О. Холодний, О. В. Птащенко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 252 с.

АДАПТИВНИЙ РОЗВИТОК ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Молдованов М.І. к.е.н., проф, Ткачук О. Л. магістр

Україно-Польський ВНЗ Центрально-європейського університету

Анотація. Розглянуто розвиток готельної справи в Україні за останні роки. Проведений детальний аналіз кількості розміщення в готелях та аналогічних засобах. Автором визначено завдання для покращення діяльності готельного господарства в Україні.

Ключові слова: сфера послуг, готельна послуга, готельне господарство, туристична галузь, готельна індустрія.

АДАПТИВНОЕ РАЗВИТИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА

Молодованов М.И. к.э.н., проф, Ткачук Е. Л. магистр

Украино-Польский ВУЗ Центрально-Европейского университета

Аннотация: Рассмотрено развитие гостиничного дела в Украине за последние годы. Проведен подробный анализ количества размещения в гостиницах и аналогичных средствах. Автором определены задачи для улучшения деятельности гостиничного хозяйства в Украине.

Ключевые слова: гостиничная услуга, гостиничное хозяйство, гостиничный бизнес, туристическая отрасль, гостиничная индустрия.

ADAPTIVE DEVELOPMENT OF THE HOTELS ACTIVITY

Moldovanov M, Tkachuk O.

Abstract: We consider the development of hotel business in Ukraine. The analysis of the amount of accommodation in hotels and similar vehicles. Defined objectives for improvement of hotel industry in Ukraine.

Keywords: hotel services, hotel industry, hotel business, tourism.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Не зважаючи на економічні та політичні перетворення в середині країни, Україна й надалі веде розширені ділові, культурні та соціальні відносини із світом. Це власне сприяє налагодженню контактів між підприємствами та зростанні кількості іноземних й вітчизняних туристів, які прибувають в окремі регіони України. Звичайно виникає необхідність в якісному готельному обслуговуванні, з комфортабельними номерами та з відповідним рівнем сервісу.